

סימן קצ

טעם גזירת כתמים

רש"י כתב שהטעם לגזירת כתמים הוא דלמא ארגשה ולא אדעתא.

רמב"ם: אין האשה מתטמאה מן התורה... עד שתרגיש ותראה דם ויצא בבשרה... ואם לא הרגישה ובדקה ומצאה הדם לפנים בפרוזדור הרי זה בחזקת שבא בהרגשה... ומדברי סופרים שכל הרואה כתם דם על בשרה או על בגדיה אע"פ שלא הרגישה ואע"פ שבדקה עצמה ולא מצאה דם הרי זו טמאה וכאילו מצאה דם לפנים בבשרה, וטומאה זו בספק **שמא כתם זה מדם החדר בא**.

בס"מ: קשה לי הא הוי ספק ספיקא הוא והו"ל למישרי - ספק מגופה בא ספק שלא מגופה ואת"ל מגופה ספק מן החדר וטמא ספק מן העליה וטהור. י"ל דאעפ"כ החמירו בו חכמים משום דאיסור חמור. ועי"ל שמאחר שאין לה דבר לתלות בו החמירו חכמים לומר דהוי כאילו הוא מגופה ודאי ואין כאן אלא ספק אחד¹ ואפשר שלזה נתכוון רבינו.

ט"ז: אין להקשות הא הוה ספק ספיקא... - דכיון דרוב דם שיוצא מהאשה שאין לה מכה אתי ממקור לא נחשב זה לספק כלל.¹ [ואין להקשות ממה שכתב רמ"א ספק ספיקא בסימן קפ"ז סעיף ה', דהתם יש מכה ואפשר שהיא מן הצדדים ועל זה קאי הספק ספיקא]

הרגישה שנפתח מקורה להוציא דם

ובדקה ולא מצאה כלום או מצאה מראה טהור

[א] הרגישה שנפתח מקורה להוציא דם ובדקה ולא מצאה כלום

נדה נז: - נמצא על שלה לאחר זמן... פטורין מן הקרבן. היכי דמי? אי דארגישה... אמאי פטורין מן הקרבן? ...

¹ ולכאורה קשה, דאף אם נאמר שיש רק ספק אחד הוי ספק דרבנן ולקולא שהרי ראתה בלא הרגשה והוי דרבנן - וכתב הנו"ב: על כל כתם קשה הא איכא ספק מעלמא והוי ספק דרבנן דבלא הרגשה אינו אלא מדרבנן, ועל כרחך צ"ל כיון דלטהרות דטמאה בלא הרגשה משום דמקור מקומו טמא הוי ספק דאורייתא ומחליטין שהדם ממנה משום הכי טמאה אפילו לבעלה. אלא דאכתי קשה הא אפילו נגד טהרות איכא ספק ספיקא ספק מעלמא ואם תמצא לומר מגופה אימר נפל מאותו מקום לארץ ולא נגע בבשרה כלל והוי טומאת בית הסתרים דלא מטמא וצ"ל כיון שעל הבגד שמקבל טומאה ליכא רק ספק אחד ומטמאין אותו משום הכי מטמאין גם האשה, ומשום הכי בדבר שאינו מקבל טומאה טהורה.

תרומת הדשן : אשה שהרגישה שנפתח מקורה להוציא דם ובדקה אח"כ ולא מצאה כלום – **טמאה**, דוודאי יצא טיפת דם כחרדל ונתקנת או נימוק, דהרגשה דאורייתא היא היכא דליכא למיתלי ההרגשה במידי אחרינא (כדמוכח בנדה נו:), וכיון דדאורייתא היא הוי כלמ"ד וסתות דאורייתא דאפילו בדקה ומצאה טהורה טמאה כדאיתא בנידה טז: .

ב"י (בסימן קפח) כתב על דברי תה"ד ש: "ני"ל דחומרות יתרות הם ולית דחש להו".

שו"ע א : ואם הרגישה שנפתח מקורה להוציא דם ובדקה אח"כ ולא מצאה כלום – **יש מי שאומר² שהיא טמאה**.

התייחסויות נוספות לדברי תה"ד:

דרכי משה : בגמרא לא קאמר דהרגשה דאורייתא אלא במצאה כתם עם הרגשה או שמצאה דם במי רגלים אבל בלאו הכי לא משמע שם דטמא גם לא ראיתי לאחד מן הפוסקים שכתבו לטמאותה בהרגשה בלא ראיה כלל ולכן **דבריו צ"ע**.

רדב"ז, יעב"ץ : חולקים על תה"ד.

נו"ב האריך לסתור דברי תה"ד והחליט דגם תה"ד לא התכוון דהוה הרגשה דאורייתא ודאי אלא **כוונתו דהוה ספק דאורייתא לחומרא**, וע"כ היכא שמסופקת על ההרגשה עצמה הוי כס"ס וכו'.

סד"ט : הביא ראיות לדעת תה"ד.

ממתי הבדיקה אוסרת? חו"ד : אפילו בדקה עצמה תוך שיעור וסת ולא מצאה כלום – טמאה. **כו"פ** : דוקא אם לא בדקה תיכף בשיעור וסת אמרינן חזקה דראתה, משא"כ אם בדקה בתוך שיעור וסת.³

אם בדקה אחרי הרבה זמן: **שב יעקב** : כל דינו של התה"ד זה דווקא אם בדקה מיד ולא מצאה כלום (וע"כ צ"ל דלא לחנם נפתח מקורה, וחיישינן שמא יצא טפת דם ונאבד). אבל אם בדקה אחרי הרבה זמן – לא, דזה שכיח הרבה בין הנשים שע"י עטוש בכח נתזין ממנה מי רגלים ואי הוי בדקה מיד היתה רואה לחלוחית של מי רגלים ואחזוקי איסורא לא מחזקינן.

באיזה הרגשה שייך הדין של תה"ד? **חכמת אדם** : בהרגשה דנודעזעו אבריה לא שייך דינו של תה"ד וטהורה ותלינן הרגשה זו בשאר מקרים. **חתם סופר** : משמע שמחמיר בהרגשת פתיחת המקור ובזעזוע הגוף, ומיקל בהרגשת זיבת דבר לח. **בנו"ב בהג"ה מ"ב המחבר** כתב שמדובר שהרגישה שנפתח מקורה וגם הרגישה זיבת דבר לח (וזה הכוונה "להוציא דם" שבלשון תה"ד), ותרתי דוקא בעינן, ואם לאו - טהורה.

נשים שהן בחזקת מסולקות דמים (כגון מעוברת ומניקה) : **תוה"ש וסד"ט** כתבו שאפילו נפתח מקורה – טהורה אם לא מצאה כלום.⁴

² מדוע כתב בלשון של "יש מי שאומר"? **סד"ט** : בהתאם לדבריו בב"י (סימן קפח) שסובר שהם "חומרות יתרות הם ולית דחש להו". **תוה"ש** : כיון שלא מצא הבי"י הדבר בשום פוסק (רק בתה"ד) לכן כתב בלשון יש מי שאומר, וכן הוא דרכו בשו"ע.

³ ונראה שסובר כנו"ב, ולכן בדיקה מיידית יכולה לברר לנו אם יצא לאשה דם או לא.

⁴ ותוה"ש כתב שכך יש לדייק מלשון תה"ד "דהוי כמו למ"ד וסתות דאורייתא" והרי לאותו מ"ד לא בעי בדיקה בימי עיבורה, וסד"ט כתב טעם אחר - שהרי אם מסולקת דמים יותר מסתבר לתלות במראות טהורים מאשר לתלות בדם

[ב] הרגישה שנפתח מקורה להוציא דם ובדקה ומצאה מראה טהור

שו"ע קפח/א – טהורה.

[רמ"א: וכן עיקר, דלא כיש מחמירין (תה"ד) לטמאות אם יש בו סמיכות והוא עב (מפני הטועים)]

סד"ט כתב שיש להסתפק עד כמה יכולה לתלות בהא ומסיק דודאי צ"ל דתיכף להרגשה בדקה את עצמה ואז תלינן להרגשה זו, אלא דעדיין ספק עד כמה מקרי בהא מיד. תו"ד כתב שמיד היינו בתוך שיעור וסת המבואר בסק"צ סני"א כדי שתקנח. ולכו"פ (ע"פ פת"ש) אף בקצת יותר מתוך שיעור וסת (שהרי לדעתו בתוך שיעור וסת אף אם לא מצאה כלום - טהורה).

כתב חכ"א דנשים שרגיל בהם ליחה לבנה ומוחזקת בזה, אפילו הרגישה זיבת דבר לח ולא בדקה – טהורה, כיון שמוחזקת ורגילה בכך תלינן במצוי.

[וכדלקמן שאם בדקה ומצאה מראות טהורים - טהורה] (והרי כל החומרא של תה"ד מבוסס על כך שרוב דמים מן המקור דמים טמאים הם (=ראב"ד) שאלי"כ אולי זה דם טהור שיצא ממנה).

שיעור הכתם בכגריס ועוד

נדה נח: – הרגה מאכולת הרי זו תולה בה עד כמה תולה רבי חנינא בן אנטיגנוס אומר עד כגריס⁵ של פול ואע"פ שלא הרגה (אבל טפי מהכי אין דם מאכולת כל כך גדול ובהכי מיהא תלייה).

יראים: און לא בקי אין בשיעור הגריס, הלכך צריך ליזהר בכתמים לפי שיקול הדעת שאין דם מאכולת רבה ובענין שהוא רואה שאינו ראוי לתלות.⁶

ובתשובת בשמים ראש כתב דטעמו של היראים הוא דלא איתפריש עביו של הדם המונח על הסדין ואם יש בו ממשות דם אתה משערו כן ואם אין כאן רק צביעת הסדין אתה משער כן בכגריס, ובדם גדול כגריס אתה יכול לצבוע כל החלוק, וע"כ כל דלא מוכחא מילתא שהוא דם מאכולת לא סמכינן עליה. ומ"מ ראיתי רבותי כולם משערים ואינם חשים בדבר. **וכן בסד"ט** מסיק דאין אנו צריכים לשער רק כמות שבא לפנינו, ומיהו אם הדם צבור במקום אחד הרבה דיינינן ליה כאילו נתפשט.

מעיל צדקה, חתם סופר: שיעור הכתם הוא כשיעור דם מאכולת גדולה כמו בזמן הגמ', ואף שהוא שיעור גדול הרבה ולא נמצא כן דם מאכולת בזמנינו.⁷

וכתב החת"ס דהטעם הוא משום דתחילת גזירת כתם היתה משום חומרא דטהרות ולא פלוג רבנן וטימאו אותה גם לבעלה שלא תהיה חוכא (שהאשה טמאה נידה לטהרות וטהורה לבעלה), וכיון שנאסר במנין אע"פ שבטל טעם טהרות מ"מ הגזירה לא בטלה, ועדיין אסורה לבעלה, וכיון שכל עצמה לא נאסרה לבעלה אלא מתקנת חכמים הראשונים אין לנו לטמא אותה אלא בשיעור כתם שבזמניהם שהיה מאכולת גדולה מצויה אע"פ שבזמנינו אין נמצא (אמנם הוסיף החת"ס – דכ"ז בכתם הנמצא, אבל בדין כתם דמצאה בעד שאינו בדוק שג"כ שיעורו בכגריס ועוד, נהי דדין כתם יש לו מ"מ מידי ספיקא לא נפיק ואין לטהר אלא בשיעור קטן כדם מאכולת שנמצא בזמנינו או פשפש אם מצויים שם).

לכן – במקום שאין מאכולת מצויה וראתה כתם פחות מכגריס ועוד:

ליראים – טמאה

למעיל צדקה וחת"ס – טהורה

מלשון שו"ע ה – "לא גזרו על הכתם אלא אם כן יש בו כגריס ועוד" – משמע להקל.

בטהרת הבית הכריע להקל, דאין לנו אלא מה שאמרו חכמים.

דרכי טהרה: להלכה נוהגים כשיטה המקילה, ובמיוחד במקום שישנה עוד סברה להקל, כגון ספק בצבע, בגודל וכדו'.

לדעת הראב"ד אינה תולה במאכולת אלא כתם אדום ולא שחור (אא"כ מצויים פרעושים שלכלוך שלהם שחור).

⁵ שיעור הגריס – פשוט, כמו שעולה מהמשנה, מבוסס על ההנחה ששיעור הדם של המאכולת הוא עד כגריס. אך יש מבינים בדעת רש"י ותוס' נב: שיש כאן ענין נוסף – שיעור ראייה נורמלי של אשה הוא לא פחות מגריס.

⁶ יש גזירת כתמים כללית, אף לגבי כתם שפחות מגריס, ותליה במאכולת זו תליה ככל התליות.

⁷ מראש לא גזרו על כתם שפחות מגריס, כיון שתמיד אפשר לתלות במאכולת.

שיעור הכתם על בשרה וצירוף טיפין טיפין

נדה נט. – כתם ארוך - מצטרף, טפין טפין - אין מצטרפין.

נדה נח. – בעי רבי ירמיה... טיפין טיפין מהו (ולא איפשיטא) וכתב הרשב"א דלמסקנה טמא

רמב"ם: שיעור גריס הוא רק לכתם הנמצא על חלוקה,

אבל כתם שנמצא על בשרה בלבד במקומות שחוששים להם – אין לו שיעור.

וכתב ה"ה שטעמו הוא מדאמר ב-נז: הרואה כתם על בשרה ספק טמא ספק טהור – טמא, וסובר הרמב"ם דכל פחות מכשיעור ספיקא הוא אם הוא דם מאכולת אם לאו. **והגהות כתבו** דהוא מסברא דכל הגוף בדוק הוא אצל דם מאכולת ולא רק אותו מקום.

ר"א ורבותינו הצרפתים והטור: סתם כתם אפילו על בשרה צריך שיעור כגריס ועוד, אלא דיש חילוק בין חלוקה לבשרה לענין דין טיפין טיפין (דהיינו שאין בכתם במקום אחד כגריס אבל יש טיפין הרבה סמוכין זה לזה עד שאם נצרפם יש בהן יותר מכגריס), דבזה על חלוקה טהורה (=נט.) ועל בשרה טמאה (=נח.)⁸, שכל הנמצא על בשרה אנו תולין להחמיר.

רשב"א ורבו: בכל ענין אין הבדל בין בשרה לבגדיה ואפילו לענין דין צירוף טיפין טיפין בין בחלוקה ובין בבשרה אין מצטרפים וטהורה.⁹ [אך סיים וכתב דמ"מ יש לחוש לדעה הראשונה וטיפין קטנים בבשרה מצטרפים]

לגבי שיעור הכתם על בשרה - **שו"ע ו:**

הא דבעינן שיעורא – (זה) בין בכתם הנמצא על חלוקה בין בכתם הנמצא על בשרה, ואח"כ הביא את שיטת הרמב"ם ב"יש אומרים".

ש"ך פסק להחמיר כשיטת הרמב"ם.

סד"ט: הסומך להקל (וכדעת הב"ח) לא הפסיד.

לגבי צירוף טיפין לטפין לגריס ועוד - **שו"ע ח:**

הביא את שיטת הרשב"א (שלא מצטרפין)

ואח"כ הביא את שיטת ר"א וכו' ב"יש אומרים". (שעל בשרה מצטרפין) וכ"מ שפסק בשו"ע ט¹⁰

סד"ט כתב ששיטת ר"א ורבותינו הצרפתים והטור היא לדעת רוב

הפוסקים וכ"פ הב"ח.

⁸ אפילו אין הטיפין עומדים בסדר זה אצל זה אלא עומדים בשינוי או עשויין שורות או עומדין כחצובה או כעיגול או שארכן לרוחב הירך בכל ענין טמאה.

⁹ והם מתרצים את הסתירה בין הגמרות בדרך אחרת: ב-נח. הבעיא דר' ירמיה לא מיירי לענין דין צירוף טיפין קטנים מכגריס, אלא בטיפין גדולים יותר מכגריס ועוד מיירי, ולענין אם צורתן מוכחת עליהם שלא מגופה אתו או לא (ולמסקנה - לא). ואע"פ ש-נט. אפשר לדייק שאם יש בכתם גריס הרי הוא טמא, אעפ"כ ב-נח. הגמי' מתלבטת כיון שמדובר בכתם שבבשרה, ואילו ב-נט. מדובר בכתם שבחלוקה ובזה באמת כיון שהבגד עשוי להתהפך אילך ואילך אפשר שטפטף הדם במקומות הרבה משא"כ בבשרה.

¹⁰ ראה ש"ך ובאר הגולה.

כתם על דבר שאינו מקבל טומאה

נדה נט: – שהיה רבי נחמיה אומר כל דבר שאינו מקבל טומאה אינו מקבל כתמים.

האם הלכה כרבי נחמיה?

ראב"ד: לא

ר"ח, רמב"ם, רשב"א, רא"ש: כן וכ"פ שו"ע י

דיני כלים מסויימים:

○ **נדה ס:** – מטהר היה רבי נחמיה אפילו באחורי כלי חרס פשיטא מהו דתימא ליגזור גבו אטו תוכו קמ"ל... מטהר היה ר' נחמיה במטלניות שאין בהן שלש על שלש...

○ **תוס', רא"ש:** כלי שמקבל טומאת נגעים, אע"פ שאין מקבל שאר טומאה – מקבל כתמים וטמאה. וכ"פ ש"ך

תוה"ש כתב שלפ"ז אפשר דבבית מקום שמקבל הטומאה דנגעי בתים – ג"כ מקבל כתמים, וכו"פ וסד"ט חולקים.

○ **סד"ט** כתב דאם נמצא כתם על דבר שאינו מקבל טומאה, ואותו דבר מונח ע"ג דבר המקבל טומאה – כיון דנטמא משום משא, לכך גם האשה טמאה.¹¹

○ **נו"ב** כתב דמה שמקבל טומאה מדרבנן – מקבל כתמים וטמאה.

הטעם לדין זה:

תוס' כתבו כיון דדבר שהכתם בו טהור גם על האשה לא גזרו טומאה.

נו"ב כתב הטעם דהנה על כל כתם קשה הא איכא ספק מעלמא והוי ספק דרבנן דבלא הרגשה אינו אלא מדרבנן, ועל כרחך צ"ל כיון דלטהרות דטמאה בלא הרגשה משום דמקור מקומו טמא הוי ספק דאורייתא ומחליטין שהדם ממנה משום הכי טמאה אפילו לבעלה. אלא דאכתי קשה הא אפילו נגד טהרות איכא ספק ספיקא ספק מעלמא ואם תמצא לומר מגופה אימר נפל מאותו מקום לארץ ולא נגע בבשרה כלל והוי טומאת בית הסתרים דלא מטמא וצ"ל כיון שעל הבגד שמקבל טומאה ליכא רק ספק אחד ומטמאין אותו משום הכי מטמאין גם האשה, ומשום הכי בדבר שאינו מקבל טומאה טהורה.

¹¹ קינוח בנייר טואלט: אם הקינוח הוא כבדיקה, אז אין משמעות לכך שלא מקבל טומאה. אך אם הקינוח לא נחשב כבדיקה אז ניתן לראות את הכתם שעל הנייר ככתם שעל בשרה וטמאה כי הרי קינחה בידה, אך אם לא נאמר כך, אז אם נאמר שנייר טואלט לא מקבל טומאה אז יש מקום להקל, אך אם נקבל את דעת הסד"ט אז כאן הנייר טואלט מונח על היד של האשה ולכן טמאה.

כתם על בגד צבוע

נדה סא: – ת"ר בגד צבוע מטמא משום כתם רבי נתן בר יוסף אומר אינו מטמא משום כתם שלא תקנו בגדי צבעונין לאשה אלא להקל על כתמיהן תקנו מאי תקנינהו אלא שלא הותרו בגדי צבעונין לאשה אלא להקל על כתמיהן.¹²

הטעם להיתר כתם על בגד צבוע:

רש"י: שאין הכתם ניכר בו כמראה דם גמור.¹³

האם כתם על בגד צבוע מטמא?

רמב"ן: כן. (הלכה כת"ק)

רבינו שמחה, ראב"ן: לטהרות – לא. לבעלה – כן.

רמב"ם, רא"ש: לא. (הלכה כרבי נתן בר יוסף)

והוסיף רמב"ם: לפיכך תקנו חכמים שתלבש האשה בגדי צבעוניים כדי להצילה מדין כתמים (היינו כדברי הגמ' שלא תקנו וכו', ודלא כדברי הגמ' שלא הותרו וכו', ובב"י הקשה על הרמב"ם שהוא לכאורה נגד מסקנת הגמ' [וע"ש שתירץ]).

דגו"מ: קשה לטהר את האשה ולהקל נגד רמב"ן, רבנו שמחה וראב"ן.

שו"ע י' פסק כרמב"ם ורא"ש שטהורה. וכ"פ תשובה מאהבה וטהרת הבית

הרמ"א הוסיף: לפיכך תלבש האשה בגדי צבעונין כדי להצילה מכתמים.

תוה"ש ביאר שבגלל קושיית הב"י על הרמב"ם - השמיט הרמ"א לשון תקנו וכו' ורק דרך עצה טובה קאמר שתעשה האשה כן כדי להצילה מכתמים.
וכך גם הכריע חת"ס דנהי דתקוני לא מתקנינן כרמב"ם, אך מכל מקום אין מוחין בידם.

בגד הסמוך לבשר:

חת"ס סובר דדין השו"ע זה דוקא בבגד שעל החלוק, אבל בגד הסמוך לבשר כחלוק וכתונת לא שמענו. אך חזו"א (והכרעת האחרונים) שאין מחמירים כמותו.

¹² הותרו מכלל דאסירי אין דתנן בפולמוס של אספסינוס גזרו על עטרות חתנים ועל האירוס בקשו לגזור על בגדי צבעונין אמרי הא עדיפא כדי להקל על כתמיהן.

¹³ ונחלקו האחרונים (הובא בדרכי תשובה ס"ק ב, ובמראה כהן) האם מתייחסים לכל מקרה לגופו או שלא גזרו כלל טומאת כתמים על בגד צבוע הואיל ובדרך כלל אינו ניכר (ונפק"מ אם ניכר שהוא דם). מהחכמ"א עולה נימוק אחר להיתר: לדעתו, כיון שבגד צבוע אינו מקבל טומאת נגיעים - לא גזרו עליו, למרות שהוא יכול לקבל טומאות אחרות.

כתם על בגד שחלקו צבעוני וחלקו לבן (בגד מנומר):

- כאשר חלק הכתם המצוי על הבד הלבן קטן מגריס, אך בהצטרף לחלק הכתם שעל הבד הצבעוני יש ביחד שיעור כגריס ועוד:

ח"ד: טמאה (מקום הצבוע מצטרף)

מעיל צדקה: טהורה

- כאשר חלק הכתם המצוי על הבד הלבן (ללא החלק הצבעוני) גדול מגריס, אך באמצע הכתם יש בד צבעוני (שמפריד לחלוטין בין 2 החלקים הלבנים):

מעיל צדקה (ח"ד): טמאה¹⁴ (כיון שהכתם כולו הוא אחד – יש לצרף את כל חלקיו)

שו"ע הרב¹⁵: טהורה (האשה טמאה רק אם מצאה כתם רצוף הגדול מגריס על חלק הבגד הלבן)

לבישת בגדי צבעונים לכתחילה:

לכתחלה מותרת ללבוש בגדי צבעונים להצילה מכתמים בכל הזמנים חוץ מז' נקיים¹⁶:

רמ"א י': לפיכך תלבש האשה בגדי צבעונין כדי להצילה מכתמים.

רמ"א קצ"ג: מנהג כשר הוא כשהאשה פוסקת בטהרה שתרחץ ולובשת לבנים.

וכ"פ בדרכי טהרה דנוהגים ללבוש לבנים כל ז' נקיים [ובימי טהרתה כדאי שתלבש בגדי צבעונים].

טהרת הבית הביא שיטות שונות (והסברות להחמיר הוא דהוי כמבטל איסור לכתחילה וכמעלים עינו מן האיסור, והסברות להקל הם דכתמים אינו אלא חשש בעלמא, ועוד דבבגדי צבעונים מעיקרא לא גזרו כלל, ועוד דהרי עדיין היתר הוא ואין האיסור בעולם וע"כ לא שייך בזה מבטל איסור לכתחילה וכמעלים עינו מן האיסור), והכריע דאשה שיש לה בעיה שרגילה לראות כתמים בלי הרגשה, אם רואה בזמנים מסוימים יכולה ללבוש צבעונים באותם ימים, וכן אפילו בז' נקיים יכולה ללבוש בגדי צבעונים להצילה מכתמים.

דין כתמים שנמצאו בג' ימים ראשונים:

רמ"א קצ"ו: י"א דבשלשה ימים ראשונים של ימי הספירה אם מצאה כתם אין תולין אותו להקל כמו שתולין שאר כתמים, דשלשה ימים ראשונים צריכים להיות נקיים לגמרי.

בפת"ש הביא דאם נמצא הכתם על דבר שאינו מקבל טומאה וכן על דבר צבוע – אף בתוך ג' לא חיישינן לה.

¹⁴ **מעיל צדקה (מובא ברע"א)**: וכן אם ראתה כתם לבן ובשני קצותיו מראה אדום הלבן מצרפן להאדום שיהיה כתם אחד ואם יש באדום יחד שיעור כתם – טמאה.

¹⁵ ע"פ ביאור הצ"צ החדשות פסקי דינים סעיף י (ומובא גם בציץ אליעזר ח"ו סימן כ"ג סעיף יח).

¹⁶ "ולגבי לבישת בגדים צבעונים ביום וסתה" – לא מצינו בפוסקים שהזכירו לאסור לאשה ללבוש בגד צבעוני ביום וסתה, ולכאורה אם לבשה בגד צבעוני ביום וסתה ומצאה עליו כתם היא טהורה ... אכן יש מגדולי ההוראה שהורו שאין ללבוש בכונה בגד צבעוני ביום וסתה אם יודעת שרגילה לראות כתמים לפני שמקבלת את וסתה" (מראה כהן).

דם שנמצא בבדיקה בעד בדוק ובעד שאינו בדוק

נדה יד. – דרך בנות ישראל משמשות בשני עדים אחד לו ואחד לה... נמצא על שלו טמאין ... וניחוש דלמא דם מאכולת הוא אמר רבי זירא אותו מקום בדוק הוא אצל מאכולת ואיכא דאמרי דחוק הוא אצל מאכולת מאי בינייהו איכא בינייהו דאשתכח מאכולת רצופה ...

ופסק הרשב"א כמ"ד בדוק הוא, ולפיכך אע"פ שנמצאת מאכולת רצופה – טמאה.

נדה יד. – **אתמר** בדקה בעד הבדוק לה וטחתו בירכה ולמחר מצאה עליה דם אמר רב טמאה נדה ... **תניא** בדקה בעד שאינו בדוק לה והניחתו בקופסא ולמחר מצאה עליו דם רבי אומר טמאה משום נדה ורבי חייא אמר טמאה משום כתם.

נדה נח: – עד שהוא נתון תחת הכר ונמצא עליו דם עגול טהור משוך טמא דברי רבי אליעזר ברבי צדוק. [**נדה נט.** – הלכה כרבי אליעזר ברבי צדוק]

מה נקרא עד בדוק ומה נקרא עד שאינו בדוק?

תוס', רמב"ן: עד הבדוק היינו שבדקתו ולא הניחתו עד שבדקה בו, ועד שאינו בדוק היינו עד שהיה בדוק אבל הניחתו ורק לאחר זמן בדקה בו ולא בדקה אותו בשעת הבדיקה.

רשב"א, ריטב"א: אחר שהיה העד בדוק אצלה מתחילה - לעולם הוא בחזקת בדוק עד שתדע שיצאו מחזקתן (כגון שנכתם בו כתם מצד אחר או שהעבירתו בשוק של טבחים או בצד המתעסקים בכתמים). ועד שאינו בדוק היינו כל שנטלתו ממקום מוצנע שדרך של נשים להצניע ולהכין להם עדים ואינן מוליכות אותן בשוק ולא מתעסקות בהם בכתמים על הרוב אלא שלא בדקתו מתחילה. אבל כשלקחה חלוק מן השוק ואינה יודעת ממי לקחתה או שקנתה בעד המזדמן לה בבית בכי האי לא נחשב אפילו בגדר עד שאינו בדוק וליכא מאן דמטמא ואפילו משום כתם.

דיני עד בדוק ונפק"מ בין דין עד בדוק לדין עד שאינו בדוק:

שו"ע לג – בדקה עצמה בעד הבדוק לה, ונמצא עליו אפילו טיפה כחרדל, בין עגול בין משוך, טמאה [כדין ראייה רגילה דטמאה מדאורייתא]. ולא עוד, אלא אפילו נמצא על הכתם מאכולת מעוכה, טמאה. וכן הדין כשבדקה בו והניחתו בקופסא ואחר שעה בדקה אותו ומצאה עליו דם כל שהוא, בין משוך בין עגול, טמאה.

שו"ע לו – בדקה עצמה בעד שאינו בדוק לה, אפילו הניחתו שמור בתיבתה ומצאה עליו דם, אינה טמאה אלא אם יש בו כגריס ועוד [מדין כתם דטמאה מדרבנן] (**כרא"ש**, **ודלא כרשב"א ורמב"ן** שמטהרים).

שו"ע לד – בדקה עצמה בעד הבדוק לה והניחתו תחת הכר או תחת הכסת, ולמחר נמצא עליו דם – אם משוך, טמאה, שחזקתו מהקינוח. ואם עגול, ואין בו כגריס ועוד, טהורה¹⁷, שאין זה אלא דם מאכולת שנהרגה תחת הכר. רמ"א: וה"ה אם הוא יותר מכגריס, ויש מקום לתלות בו.

שו"ע לה – בדקה עצמה בעד הבדוק לה וטחתו בירכה, ולמחר נמצא עליו דם – אם משוך, טמאה אפילו בכל שהוא, ואם עגול, טהורה, אם אין בו כגריס ועוד (=רמב"ן, רשב"א). ויש אומרים (=רמב"ם) שאף עגול טמא בכל שהוא. ב"ח פסק כיש אומרים.

↓
הטעם לשיטת היש אומרים:

ש"ך: דתחת הכר והכסת (סעיף לד) המאכולת מצויה, משא"כ בירכה (סעיף לה).
ט"ז: דהרמב"ם לשיטתו (שבסעיף ו) שכל דם שנמצא על בשרה, אם יכול להגיע מהמקור לא תלינן במאכולת אפילו בפחות מכגריס [ואם לא נמצא דם על הירך אלא רק על העד הרי הוכחה לפנינו שהדם שעל העד הוא מגופה דאי מהמאכולת שטחתה על ירכה היה לה להמצא גם על הירך כיון ששם נתמעכה]

שו"ע לז – בדקה עצמה בעד שאינו בדוק לה, וטחתו בירכה, ואח"כ נמצא עליו דם, אפילו כגריס ועוד, טהורה. [דהוה ס"ס, דלמא לאו מן העד הוטח על ירכה, ואפי' את"ל מן העד אתי דילמא כיון דאינו בדוק מקמי הכי הוה]

↓
ש"ך: דין זה הוא רק בטחתו בירכה ונמצא דם על ירכה, בכה"ג יש ס"ס, אבל בנמצא דם על העד ליכא ס"ס דהכל אחד הוא.
תוה"ש: דין זה הוא אפילו בנמצא על העד.

שו"ע לט – אין האשה טמאה משום כתם שמצאה בחלוקה, אלא אם כן היה בדוק לה קודם שלבשתו. אבל אם אינו בדוק קודם שלבשתו, ולבשתו בלא בדיקה ומצאה בו כתם, טהורה.

¹⁷ דגו"מ: בגי' ימים ראשונים של ז' נקיים – טמאה.

בדקה חלוקה ופשטתו (ומצאה טהורה) והשאלתו לחברתה ולבשתו ומצאה בו כתם

נדה נח. – **בדקה** חלוקה והשאלתו לחברתה... היא טהורה וחבירתה טמאה.

וכתב הרשב"א דהיינו דקימ"ל דאין האשה טמאה משום כתם שמצאה בחלוקה אא"כ היה בדוק לה קודם שלבשתו, וקמ"ל הכא דבדיקת חברתה כבדיקת עצמה וע"כ כחלוק הבדוק לה הוא.

שו"ע מ: **בדקה** חלוקה ופשטתו **ומצאה טהורה** והשאלה לחברתה ולבשה ומצאה בו כתם – הראשונה טהורה והשניה טמאה. (ע"פ רשב"א וטור)

והקשו הב"ח והדרישה: בדיקה ראשונה למה לי כיון שמצאה טהורה אחר ההפשטה?

הב"ח תירץ דנתכוון לדיוקא דדוקא כשבדקה כשפשטתו טהורה, אבל לא בדקה כשפשטתו אע"פ שבדקה כשלבשתו - שתיהן טמאות.

הפרישה תירץ ד"מצאה טהורה" קאי על האשה ולא על החלוק, ואמרינן כיון שבתחילה בדקה החלוק ואח"כ מצאה היא עצמה טהורה אע"פ שלא בדקה פעם שניה את החלוק ואע"פ שגם השניה בדקה עצמה ומצאה טהורה – הראשונה טהורה והשניה טמאה דאמרינן כאן נמצא כאן היה. וכתבו ש"ך וט"ז דאלה דברים תמוהים ואינו נכון דפשוט דאם שתיהן שוות שתיהן טמאות ולא אמרינן כאן נמצא כאן היה.

הש"ך תירץ דבאמת לא קשה כלל, דודאי צריך לומר שבדקתו ג"כ לפני שלבשתו, דאם לא בדקה חלוקה אלא כשפשטתו לא אצטריך לאשמועין דהראשונה טהורה משום שמצאה אותו טהורה אחרי שפשטתו והשאלתו לחברתה דהא בלאו הכי טהורה כיון שלא בדקה אותו קודם הלבישה.

הט"ז כתב עוד יותר דאם לא בדקה הראשונה לפני שלבשתו – גם השניה טהורה, והטעם שהבדיקה שלפני הלבישה כדי שיהיה דין חלוק הבדוק ותהיה טמאה משום כתם - צריכה להיות בדיקה מכוונת לידע שהחלוק נקי, וא"כ אם לא בדקה החלוק תחילה קודם ללבישה אין לה שום צורך לבדוק אחר ההפשטה דאף אם תמצא כתם תהיה טהורה וכנ"ל, וא"כ לא בדקה אלא דרך העברה בעלמא דכל מילתא דלא רמיא עליה דאינש לאו אדעתיה, וע"כ אם לא בדקה קודם הלבישה גם השניה תהיה טהורה.

דין קביעת/עקירת וסת בכתמים

ראב"ד, טור : אע"פ שהחמרנו על הכתם ועשינו אותו כראיה לענין ז' נקיים ולכל דבר אעפ"כ לא נחמיר עליו לחוש ליום מציאת הכתם כמו שהיא חוששת ליום ראייה, וכן **אין בכתמים** משום קביעת וסת ולא משום עקירת וסת אחרת, חוץ מכתמי עד הבדוק לה שהן מטמאין בכל שהן והרי הן כראיות לכל דבר¹⁸.
 וכ"פ **שו"ע נד**

ט"ז: טעם החילוק בין עד הבדוק לשאינו בדוק הוא דעד הבדוק הוא דאורייתא ועד שאינו בדוק הוה דרבנן.¹⁹

מהרמב"ם בפיהמ"ש משמע דסובר **דיש בכתמים** משום וסת (כ"כ בסד"ט).

ישנה ואח"כ נמצא כתם:

מתשובת חוט השני משמע דיש בה משום וסת.

ותוה"ש חלק עליו וסובר דאין בו משום וסת כיון דלא הרגישה, דאף בשינה אם היתה לה הרגשה היתה מרגשת.

¹⁸ אך באחרונים יש נטיה לחלוק על כך.

¹⁹ ראה לעיל בסיכום בעמ' 6 בסוף סימן קפ"ג שהבאנו אף שם את שיטת ה"ז הזו; אך בחו"ד כתב דשיטתו מגומגמת למעיין.

דינים נוספים

שו"ע ב: לא גזרו (על הכתמים) בתינוקת שלא הגיע זמנה לראות, דהיינו שהיא פחותה מי"ב, אפילו הביאה שתי שערות, וכן אפילו היתה יתירה מי"ב אם בדקה ולא הביאה ב' שערות [כרשב"א, ודלא כרש"י שסובר שלא גזרו רק אם היא פחותה מי"ב ולא הביאה שתי שערות], בין שהיא בתולה בין שהיא בעולה, ואפילו אם ראתה כבר ב"פ. אבל לאחר שראתה שלש פעמים חוששת לכתם [כרא"ש, רמב"ם, רשב"א, ודלא כרמב"ן ורש"י שסוברים שאין לה כתם עד שתראה ד"פ].

וכתב המהרש"ל דהאידנא כל אשה שיש לה בעל חוששת לכתמיה ואפילו היא קטנה, שהרי אפילו לדם בתולים מונה ז' נקיים.

הש"ך השיג עליו.

הב"ח סובר דדוקא בסדינים תלין להקל, אבל לא בנמצא על גופה.

שו"ע יא: ... אם נמצא (כתם) על ידיה אפילו על קשרי אצבעותיה (-טמאה-), שהידים עסקניות הן ושמה נגעו באותו מקום (וא"כ אפשר שבא מן המקור).

[וא"כ אפילו בסתם חיישינן שמא נגעו, ודלא כרשב"א דס"ל דדוקא בבדקה עצמה ולא נטלה ידיה אח"כ, אבל בסתם לא טמאה מפני שאינה עשויה ליגע שלא במתכוין במקום התורפה].

סד"ט: דוקא עד קשרי האצבעות טמאה, אבל שאר גב היד כיון דאפילו ע"י שחיה הרבה א"א לה ליגע באותו מקום - אינו מטמא כלל בכתמים.

סד"ט: אבל אם אמרה ברי לי שלא נגעתי באותן המקומות שאפשר ליפול שם דם מן המקור - נאמנת.

שו"ע ל: אינה צריכה להקיף (פ"י ענין הקפה הוא לדמות דבר לדבר) הכתם לדבר שהיא תולה בו, אלא תולה מן הסתם עד שתדע שזה שחור וזה אדום.

ודלא כ"א שהביא הרשב"א דס"ל דאין תולין כתם אלא בדומה לו, ובזה"ז הרי אין אנו בקיאים במראה דמים (וא"כ איך נדון מה דומה לו כדי שנתלה בו),

אלא כרמב"ן ורשב"א וכדמשמע ממשנה דא"ל ר"ע שמא יכולה להגלע וכו' וטהרה (ב- נח): ולא הצריכה להביא הכתם לפניו ולגלע המכה ולהוציא דם.

שו"ע לא :

מצאה כתם ואין לה במה לתלות, והדבר מסופק אם הוא דם או צבע :

מעברת עליו ז' סמנים - אם עמד בעיניו הרי זה צבע וטהורה [כרשב"א ועוד ממשנה סט: ודלא כרמב"ן שסובר שלא הזכרה בדיקת סמנין אלא לטהרות אבל לבעלה אע"פ שלא עבר ע"י שבעה סמנים חיישינן שמא דם הוא ואסורה לבעלה].

ואם אינה מעברת עליו, טמאה מספק [ודלא כדמשמע אולי מהרמב"ם דטהורה מספיקא].

ועכשיו אין לנו העברת ז' סמנים, מפני שאין אנו בקיאים בקצת משמותם.

שו"ע מו :

חלוק שלבשתו בימי נדתה ונתכבס, וחזרה ולבשתו בזמן שהיא טהורה בלא בדיקה :

אם נתכבס על ידי ישראלית ואינה בפנינו לשאול [ולש"ך ע"פ סד"ט גם החלוק אינו בפנינו, דאם הוא בפנינו תבדוק במקדיר או מגליד] – חזקה בדקתו בשעת כיבוס, ואינה תולה בה.

ואם היא בפנינו ואומרת שלא בדקתו – תולה לומר שמתחילה היה ולא עבר על ידי הכיבוס.

ואם נתכבס ע"י שפחה או נכרית – אפילו אינה לפנינו, תולה לומר שמתחילה היה [ש"ך: וה"ה אם היא לפנינו ואומרת שבדקתי - לא סומכים על דבריה]. ואם אפשר לעמוד על הברור, כגון שמכרת במראיתו אם מקדיר, דהיינו שנכנס לתוך הבגד, בידוע שקודם כיבוס היה. ואם מגליד, דהיינו שאינו נכנס לתוך הבגד, בידוע שאחר כיבוס היה. ואם אינה בקיאה בכך, חוששת להחמיר (כראב"ד ולא כרשב"א).

תוה"ש: ואע"ג דכתמים דרבנן וספיקא לקולא, מ"מ מחמירים מספק משום דהוי ספק חסרון ידיעה, ולאפוקי בנאבד או נתכבס החלוק אח"כ דאז כל היכא שאין חזקתו בדוק ע"י הכבוס תולין בלפני כיבוס.

לראות: סעיפים ג-ה, ז, יא-לב, מא-סוף.

כדאי לראות גם: פתי"ש ס"ק א, תוה"ש ס"ק א, פתי"ש ס"ק יד, תוה"ש ס"ק י, תוה"ש ס"ק כג, תוה"ש ס"ק כה, תוה"ש ס"ק ל, ש"ך ס"ק נא, פתי"ש ס"ק מג, תוה"ש ס"ק נא, ש"ך ס"ק סט, תוה"ש ס"ק נו.